

JUBILEUMSMARATHON

Gamla tider väcks till liv

Den 14 juli bjuder Sollentuna upp till fest. Det är hundra år sedan maratonloppet i OS och det firas med en jubileumsmara i 1912 års spår – rakt genom Sollentuna. Men Jubileumsmarathon blir så mycket mer än bara ett lopp. Det blir också en resa tillbaka till tidiga 1900-talet, med tidstypiska kläder, mat och fordon.

TEXT OCH FOTO Johanna Lundeberg

En av historierna från 1912 handlar om Shizu Kanakuri, japanen som försvann, han som blev bjuden på saft i familjen Petrés trädgård i Sollentuna och aldrig registrerade sig när han tagit bussen tillbaka till mål. Tatjana Petrė Skårman är barnbarnsbarn till paret som bjöd in japanen i sin trädgård, och tillsammans med sin släkt förbereder hon nu ett stort bullkalas.

– Vi tänkte föra vidare lilla gammelmormors tradition att baka bullar, säger hon.

– Vi vet inte alls hur mycket som kommer att gå åt men jag och mina kusiner bakar ett tusental och serverar så länge det räcker.

Idén fick hon när hon läste i tidningen att det skulle bli ett maraton genom Sollentuna som anspelade på 1912.

– Vi tänkte att det var ett bra tillfälle att berätta om japanen, det har ju varit rätt mycket prat om honom under alla år, men också att det är kul för turebergarna att vi kan berätta mer om hur det såg ut i Tureberg då. Min mamma, som i och för sig inte var med för hundra år sedan, minns mycket väl hur det såg ut i Tureberg tidigare och kan svara på frågor om det. Hela familjen kommer att vara samlad.

Familjen kommer också att göra en fotoutställning

med de familjebilder som kan vara intressanta för åskådarna. De ska också ha ett bord med attiraljer som visar hur stor Shizu Kanakuri är i Japan.

– Där är han något av sportens landsfader och japanerna har ofta uppmärksammat att han var här. Hans porträtt finns både på japanska spel och på godispåsar, berättar Tatjana.

I juni fick Sollentuna besök av Japans olympiska kommitté. Dess ordförande Tsunekazu Takeda träffade under en ceremoni flera medlemmar av familjen Petrė för att framföra sitt tack för det omhändertagande som Shizu Kanakuri fick. Även Sveriges olympiska kommittés generalsekreterare och IOK-ledamoten Gunilla Lindberg deltog i ceremonin. Till minne av Shizu Kanakuri har ett minnesmärke monterats utanför Arena Satelliten, den plats där familjen Petrė's villa låg. Det kommer att avtäckas den 14 juli. Eftersom villan inte längre finns kvar kommer familjen i stället att servera bullarna en kort bit därifrån, mitt emot Gula villan, som är en av Sollentunas äldsta villor.

En stor del av släkten Petrė bor i Sollentuna och det märks att Jubileumsmarathon betyder mycket för dem även om ingen av dem kommer att vara med och springa.

– Jag tänkte att man kanske skulle göra det nu när det ligger så djupt i hjärtat, men vi bakar bullar i stället, säger Tatjana och skrattar.

Lars och Ulla-Maija Öhman ställer ut två av sina äldre bilar under Jubileumsmarathon. Iklädda tidstypiska dräkter kommer de också att spela musik längs banan.

Även Sollentunas kultur- och fritidskontor har arrangerat servering med tidstypisk mat, bland annat gammaldags godis och varmkorv.

– Man kanske tror att det är ett modernt snabbmats-påfund, men den första varmkorven serverades första gången i Sverige redan 1897 under Stockholmsutställningen, berättar Ingrid Roman, kultursekreterare och ansvarig för kommunens program på busstorget utanför Sollentuna centrum.

Där blir det musik, kläder, fotoutställning och danser från början av 1900-talet, och eftersom löparna springer längs järnvägen är det ett bra ställe att följa de drygt 10 000 personer som deltar i loppet – 1912 startade 69 löpare och endast 35 av dem kom i mål. Allt ska gå i gammal stil, även publiken uppmuntras att klä sig tidstypiskt. För att ytterligare få en gammaldags inramning kommer flera äldre motorfordon att ställas ut, motorcyklar och automobiler.

MC Collection kommer att visa upp en motorcykel från 1912 och flera äldre bilar kommer att stå uppställda, både utanför Stockholms Stadion och i Sollentuna. Lars och Ulla-Maija Öhman från Helenelund är engagerade både som musiker och som utställare av bilar. Att komma in i deras garage är som att komma in i en svunnen tid. Här samsas fem veteranbilar om utrymmet med flera mopeder av äldre modell. Bilarna är välpolerade – det tar tre dagar att polera mässing och lack

på en bil – och det märks att de är väl omhändertagna och ompysslade.

– Nästan som familjemedlemmar, konstaterar Ulla-Maija.

Tillsammans delar hon och Lars med sig av sin kunskap, berättar underhållande historier om allt från hur biltillverkningen började till sin egen jakt på originaldelar.

Vi tar en tur med en av bilarna, Sveriges äldsta bevarade tävlingsbil, som man i dag hellre finårer med. Vinden fladdrar i håret och motorn, som man vevar i gång, puttrar vänligt. Eftersom bilen blev till långt före högertrafiken sitter ratten på höger sida och växelspaken utanför bilen. När vi närmar oss en korsning sträcker Lars eller Ulla-Maija, beroende på vilken sida det handlar om, ut ena armen och viftar med fingrarna, för att markera att vi ska svänga. Varken blinkers eller säkerhetsbälten finns på bilen och det är en näst intill surrealistisk känsla att färdas med, nästan som i en hästdroska även om den fyrcylindriga motorn rymmer helt andra hästkrafter.

– Det är samma himmel och samma vind som för hundra år sedan, säger Ulla-Maija med ett förtjust leende.

Maratonlöpare på återväg till Stockholm. Fotografiet taget i Norrviken mot Sollentunaholms ekonomibyggnader. Stallet är under byggnad. Tornet på kyrkan skymtar t.v. i bild. Idrott.

” Man skulle vara med och springa när det ligger så djupt i hjärtat men vi bakar bullar i stället. ”

TEMA

Vi har 300 stycken på reper-toaren och det ska bli raska låtar som det är lite fart i ”

Kanske är det just det som är tjusningen med gamla bilar, att man kan ta sig många årtionden tillbaka och uppleva samma känslor som då. Lars beskriver sig som en romantisk bilägare och återkommer flera gånger till känslorna som äldre bilar framkallar, hur han nästan kan känna vinddraget från tidiga 1900-talet när han sitter bakom ratten.

För visst är det lätt att ryckas tillbaka i tiden, att känna sig som en del av 1906, det år som bilen tillverkades. De har haft den i sin ägo sedan 1972 och ägnat åtskilliga timmar på att varsamt renovera den. Det tog 20 år, där större delen av arbetet gjordes på kvällstid efter jobbet, och Lars hann tröttna några gånger under tiden och ville sälja bilen.

– Men då sa Ulla-Maija att bilen måste bli klar och det är jag otroligt glad för nu, säger han med en tacksam blick på sin hustru.

I Sverige är uppskattningsvis 500 000 personer engagerade i äldre bilar. Då räknar man med att intresset blir en hel familjeangelägenhet. Lars och Ulla-Maijas barn är mer eller mindre uppväxta i familjens bilar och har i dag egna veteranbilar. Det var också bilintresset som förde samman Lars och Ulla-Maija en junikväll 1967.

Två av deras bilar kommer, tillsammans med ytterligare två, efter önskemål från maratonarrangören alltså att finnas att beskåda i Sollentuna under Jubileumsmarathon.

– Människor blir ofta nyfikna när vi ställer ut någon

av bilarna. De vill veta om vi har gjort i ordning den själva, hur gammal den är och hur fort den går, säger Lars.

Tillsammans med dotter, son och några vänner från Frälsningsarmén kommer de att bilda en sextett och iklädda gamla uniformer spela musik på äldre instrument – för i hemmet finns också en diger samling äldre blåsinstrument – utmed banan.

– Det är inte riktigt klart var vi kommer att stå, antagligen i närheten av Helenelund och Silverdal men jag tror att det kommer att bli väldigt trevligt. Vi har kanske 300 korta stycken på reper-toaren, och det ska bli raska låtar som det är lite fart i, säger Lars.

Och nog kommer deltagarna att uppskatta fartfylld musik och påhejande publik när de ska ta sig hela vägen runt banan. OS-banan 1912 var 40 200 meter lång. Jubileumsbanan följer originalet så långt det är möjligt men på några ställen har arrangören fått ändra sträckningen något, bland annat för att bilar och bussar lättare ska kunna ta sig fram. Den som behöver köra bil i, till eller från Sollentuna den 14 juli bör dock vara beredd på att flera vägar är avstängda medan loppet pågår. Jubileumsbanan är 40 075 meter men deltagarna kan om de vill välja att springa en extra sväng på slutet för att få ihop de 42 195 meter som är en maratondistans.

Banans vändpunkt ligger vid Sollentuna kyrka och där kommer kommunen att flytta på maratonstenen – den är förgiven av Torben Grut som även ritade Stockholms Stadion och restes 1913 – från dess nuvarande plats vid sidan av en gång- och cykelväg till framför kyrkan.

För hundra år sedan fanns det fyra vätskestationer som passerades både på ut- och tillbakavägen. I år kommer det att finnas fem historiska vätskestationer, där det precis som 1912 kommer att serveras apelsin- och citronklyftor, iste och vatten samt det mer moderna påfundet sportdryck. Därutöver finns det ytterligare 16 vanliga vätskestationer.

Världsrekordet för maraton är 2:03:38 och sattes i Ber-

Gula villan är en av Sollentunas äldsta villor, och det är utanför den som familjen Petré kommer att servera bullar under Jubileumsmarathon.

lin 2011 av kenyanen Patric Makau Kenya. På den något kortare banan i Stockholm 1912 sprang sydafrikanen Kennedy Kane McArthur i mål på 2:36:54, och under Jubileumsmarathon kommer Anders Szalkai, som vann Stockholm marathon 2001, att försöka pricka in samma tid. Men för alla motionärer som deltar i årets lopp kan det vara tryggt att veta att de har sex timmar på sig att nå målet och att de under tiden kan njuta av folkfesten runt omkring dem.

MER LÄSNING

Läs mer om Jubileumsmarathon på www.jubileumsmarathon.se. Där finns information och kuriosa både om årets maraton och om 1912 års lopp.

JUBILEUMSMARATHON 14 JULI

Stockholms Stadion – Solna – Sollentuna kyrka och tillbaka

Här är de bästa publikplatserna

”Ställ bilen och kom ut och titta, skapa stämning och delta på festen”

□□□ Vändpunkten, Sollentuna kyrka, anordnar Café, musikunderhållning, lekar för barn och vätskekontroll med 1912 års inramning.

□□□ På Busstorget i Sollentuna C ordnar Sollentuna kommun musikunderhållning, uppträdanden och barnaktiviteter.

Trafikinformation

Den 14 juli kommer trafiken i Sollentuna påverkas. Sollentunavägen mellan Silverdal till Norrviksleden och Norrviksleden fram till Vibyvägen och Sollentuna kyrka kommer till stora delar vara avstängda mellan ca kl. 14-19. Busstrafiken kommer att fungera. Normala in och utfarter kommer att vara blockerade. Arrangören kommer att ordna bilslussar vid vissa positioner för att möjliggöra passager över banan för den trafik som måste löpa under loppet.

Planera dit bilresande den 14 juli!

Från den 1 juli kommer detaljerad information om alla trafikavstängningar och alternativa resvägar redovisas på www.jubileumsmarathon.se

□□□ Edsbacka Wårdshus har Café, det finns en vätskekontroll i 1912 års modell, sång av Harmony Bells, 1800-tals sällskapet i vackra tidstypiska kläder och en riktigt gammal fin bil.

När maratonloppet arrangerades vid OS 1912 rådde högtryck, under stora delar av maratondagen var det +30 och molnfritt. Det var hög stämning på Stadions läktare under alla OS-dagar och speciellt under maratonloppet. Över 18 713 betalande åskådare, med funktionärer, press och inbjudna blev det över 22 000 inne på Stadion, det var fullt. Publiken fick söka sig ut efter maratonloppsbanan som kantades av tiotusentals åskådare.

□□□ Lillstugan/Silverdal har Café, Lazy Farm Hands spelar och sjunger.

Start 13.48 på Stockholms stadion

Täten passerar Sollentuna Centrum ca 14.30 och de sista på tillbaka vägen ca 15.10.

Skolorna tjuvstartade firandet med maratonstafett

Skolmaraton i Sollentuna samlade över 2 000 barn från 16 olika skolor. Loppet gick genom hela kommunen, från Rådan i söder till Maratonstenen i norr.

Stafetten Skolmaraton i Sollentuna hölls den 9 maj och deltagare var elever i år 1–5 från kommunala och fristående skolor i Sollentuna. Arrangörer var Futuraskolorna Rådan och Hertig Karl.

Eleverna i kommunens olika skolor sprang varsin distans i loppet som gick från Tegelhagens skola till Silverdals torg, därifrån till Helenelundsskolan, vidare till Edsbergsparken och därifrån till Norrvikens idrottsplats. Sista sträckan gick så vidare till Maratonstenen i Rotebro, varifrån eleverna på Anneroskolan fick starta och springa hem till sin skola.

Skolmaraton i Sollentuna är en del av Stockholms stads jubileumsfirande av OS 1912 och alla skolor gavs möjligheten att köpa en OS-medalj åt sina deltagande elever. Medaljen ser ut precis som 1912 års OS-medalj.

Eva Nilsson

Över 2000 barn från 16 skolor i Sollentuna deltog i skolmaraton.